

ფონეტიკური ცვლილებებისათვის
ბარბარე ჯორჯაძის ნაწერებში

**For Phonetic Changes
in the Writings of Barbare Jorjadze**

ეკა დადიანი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველო, ქუთაისი

Eka Dadiani

Akaki Tsereteli state University
Georgia, Kutaisi

ABSTRACT

Barbare Jorjadze is one of the prominent Georgian public figures. She was actively involved in the discussion of socio-political or literary issues in Georgia in the second half of the 19th century; She published publicist letters on women's rights and education, Georgian language development, and literary topics, and she was engaged in creative activities.

She wrote poems, plays, and stories. She compiled and published 1874 „Georgian Cuisine and Family Household References“ (in addition to some Russian food). The book is important not only from a professional point of view (it is the first complete culinary textbook published in Georgian). But it is also interesting from a linguistic-cultural or ethnographic point of view. Because it somehow presents the linguistic picture of Georgia of that period, specifically the peculiarities of Kakhétian speech from different (phonetic, morphological, syntactic, lexical, stylistic) points of view. Barbare Jorjadze's language is plain and natural. The author uses simple constructions. The linguistic specificity of its angle, and the dialectal features, are evident, which is clearly seen in the phonetic processes. The presented work analyzes the „Georgian cuisine“ compiled by Barbare Jorjadze, as well as her artistic work, and personal letters. The main tendencies of phonetic changes in relation to the Kakhétian dialect are shown. Barbare Jorjadze worked at a time when Georgian writers, under the leadership of Ilia Chavchavadze, were actively fighting to bring the literary language closer to the vernacular. There were no uniform norms of literary language, which was clearly reflected in Barbare's work.

საკვანძო სიტყვები: ქართული ენა, კახური დიალექტი, ბარბარე ჯორჯაძე, ფონეტიკური პროცესები.

Keywords: Georgian language, Kakhétian dialect, Barbare Jorjadze, phonetic processes.

ბარბარე ჯორჯაძე ერთ-ერთი თვალსაჩინო საზოგადო მოღვაწეა. ის აქტიურად იყო ჩართული მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარში ქვეყანაში არსებული სოციალურ-პოლიტიკური თუ ლიტერატურული საკითხების განხილვაში; აქვეყნებდა პუბლიცისტურ წერილებს ქალთა უფლებებისა და განათლების, ქართული ენის განვითარების საკითხებზე, ლიტერატურულ თემებზე... ეწეოდა შემოქმედებით საქმიანობას: წერდა ლექსებს, პიესებს, მოთხრობებს. მან შეადგინა „ქართული სამზარეულო და საოჯახო სამეურნეო ნაცადნი ცნობანი /დამატებით ზოგიერთთა რუსულთა საჭმელთა/“ (1874). წიგნი მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ პროფესიული თვალსაზრისით (წარმოადგენს ქართულ ენაზე გამოცემულ პირველ სრულ კულინარიულ სახელმძღვანელოს), არამედ ის საინტერესოა ენობრივ-კულტურული თუ ეთნოგრაფიული კუთხითაც, ვინაიდან ერთგვარად წარმოაჩენს იმ პერიოდის საქართველოს ენობრივ სურათს, კონკრეტულად კი კახური მეტყველების თავისებურებებს სხვადასხვა (ფონეტიკური, მორფოლოგიური, სინტაქსური, ლექსიკური...) თვალსაზრისით.

ბ. ჯორჯაძე (1833-1895) დაიბადა და გაიზარდა კახეთში, ახმეტის სოფელ ქისტაურში. მან მთელი ცხოვრება მშობლიურ კუთხეში გაატარა. სწავლა-განათლება ოჯახში მიიღო. ამდენად, მისი შემოქმედება, ნაწერები უაღრესად საინტერესოა იმ პერიოდის ენობრივი ვითარების, კახური დიალექტის შესწავლის კუთხითაც.

ბარბარეს ენა სადა და ბუნებრივია. ავტორი მარტივ კონსტრუქციებს იყენებს. თვალსაჩინოა მისი კუთხის ენობრივი სპეციფიკა, დიალექტური მახასიათებლები, რაც ნათლად ჩანს ფონეტიკურ პროცესებში.

წარმოდგენილ ნაშრომში გავანალიზებთ ბარბარე ჯორჯაძის მიერ შედგენილ „სამზარეულოს“, ასევე, მხატვრულ შემოქმედებას და პირად წერილებს. კახურ დიალექტთან მიმართებით ვაჩვენებთ ფონეტიკური ცვლილებების ძირითად ტენდენციებს.

განსხვავებული ბგერები

ბარბარე ჯორჯაძე იშვიათად იყენებს განსხვავებულ ასო-ნიშნებს, რომლებიც ძველი ქართული ძეგლებისთვის არის დამახასიათებელი. ასეთია, მაგალითად: ჟ, მ, ზ, ჯ. გვხვდება ასევე ფ (რუსულ სიტყვებში):

უმარცვლო უ (ჟ) დასტურდება შემდეგ სიტყვებში (ზ-ის მეზობლად):

თქჟჴნის სურვილისას (ჯორჯაძე 1874: VIII); თქჟჴნს გემოზედ (13); საქართჴლოში არსებულთა (VIII).

შდრ.: კახურში ჟ კბილბაგისმიერი ვ-ს მონაცვლეა თ, კ, ს, ქ, შ, ყ, ხ თანხმოვნების მომდევნოდ, იშვიათად უ ხმოვანსაც ენაცვლება (მარტიროსოვი... 1956: 31).

უმარცვლო ი, წინანუნისმიერი მ ძალიან ხშირია კახურში, თუმცა ეს ბგერა ბარბარეს ნაწერებში იშვიათად ჩანს. მხოლოდ რამდენიმე სიტყვაში დაფიქსირდა ი-ს მონაცვლეად. არ შეგვხვდებოდა ჰ, ს თანხმოვანთა მონაცვლეად ან კიდევ მისი განვითარების ფაქტები. მაგ.:

თუ რამე ნაკულევეანება შეამჩნდეს (ჯორჯაძე 1874: IX): ამ დროს ცვლილებას (VIII).

ჭ (<ეი) გამოვლინდა რამდენიმე სიტყვაში, სადაც წესით არ უნდა გვექნოდა, ვინაიდან ამ შემთხვევაში ეი მიმდევრობა არ ივარაუდება. მაგ.:

ჩჭწნს მდგომარეობას (ჯორჯაძე 1874: VIII); თქჭწნს გემოვნებაზედ (VIII, 13); თქჭწნის სურვილისას (VIII); თქჭწნს გემოზედ (13); საქართჭწლოში არსებულთა (VIII).

ჯ (<ვი), ძველი ქართულის მსგავსად, ვი კომპლექსის აღმნიშვნელად დადასტურდა შემდეგ სიტყვაში:

რომ გნებამდეთ სვალისათვს (ჯორჯაძე 1874: 21).

კბილზაგისმიერი ყრუ ფშვინვიერი ჭ, როგორც ფ თანხმოვნის მონაცვლე, მხოლოდ რუსულ ლექსიკაში ფიქსირდება, მაგ.:

როსტიბი (ჯორჯაძე 1874: 162); ბიფსტექსი (162); ჩადეთ ჭორმაში (168); ვაჭლი (170).

საკუთრივ ქართულ სიტყვებში ჭ არ გამოიყენება, შდრ.: კახურსა და სხვა კილოებში გვხვდება ყრუ ფშვინვიერი თანხმოვნების მეზობლად ასიმილაციის გზით ვ-ს დაყრუებით: ტტირი, გაჭფინო, ტფიქრობ... (მარტიროსოვი... 1956: 30).

ფონეტიკური პროცესები

ფონეტიკური ცვლილებები ბ. ჯორჯაძის ნაწერებში საკმაოდ თვალსაჩინოდაა წარმოდგენილი კახურს ნაირგვარი ფონეტიკური პროცესები ახასიათებს, რაც მეტ-ნაკლებად ასახულია ისტორიულ დოკუმენტებსა თუ ამ კუთხის მწერალთა შემოქმედებაშიც.

ბარბარესთან დადასტურებული ფონეტიკური ცვლილებები გარკვეულწილად სხვა კილოებშიც გვხვდება და საერთო ქართული ხასიათისაა, ამასთან, გვაქვს საკუთრივ კახური მეტყველებისათვის ნიშანდობლივი ფაქტებიც.

გავანალიზოთ ცალკეული ფონეტიკური ცვლილებები.

ასიმილაცია ძალიან გავრცელებული მოვლენაა კილოებში, თუმცა კახურში „მინცდამინც ისე არაა ფეხმოკიდებული, როგორც ზოგიერთ კილოში (ინგილოურში, ფერეიდნულსა, გურულში და სხვაგან)“ (მარტიროსოვი... 1956: 34).

თანხმოვანთა ასიმილაცია. ხშირია ყრუ თანხმოვნების გავლენით მჟღერთა დაყრუების შემთხვევები:

უნდა გააწყოთ პტყელი ფიცარი (ჯორჯაძე 1874: 133); ერთი პტყელი ფიცარი (136); პტყლათ დასჭერით (163); ჯართან მოახწევდა (ჯორჯაძე 1986: 116); სამოც წელში მიხწეული (124).

პტ < ბტ: პტყელი < ბტყელი < ბრტყელი: სიპტყე, მოპტყო, პტყელი (მარტიროსოვი... 1956:37).

ს > ზ გამჟღერება:

ქილაში ჩაზდებთ (ჯორჯაძე 1874: 36); ჩაზდებთ ბოჭკაში (53); პირზედ ჩამოზდის ოფლსა ლაფი (ჯორჯაძე 1986: 12); ედემის მზგავსს შენსა წალკოტს (43).

შდრ.: მზგავსი (<მსგავსი), ძმიზგან (<ძმისგან) (მარტიროსოვი... 1956: 39).

მრავლად გვხვდება იდ-გან დაბოლოებიანი სიტყვაფორმები: -გან თანდებულის გავლენით ასიმილაციის საფუძველზე გამჟღერებულია მოქმედებითი ზრუნვის -ით სუფიქსი. ამასთან, თანდებულისეული გ ხშირად შენარჩუნებულია:

ზეიდგან ფიცარი (ჯორჯაძე 1874: 135); ზემოდგანაც ისევ დააფარეთ (135); მოიღეთ თავი წვენიდგან (143); სულ ყველანი ამ ხორცებიდგან დასჭერთ (159).

მსგავსი ფაქტები განხილულია სამეცნიერო ლიტერატურაში (მარტიროსოვი... 1956: 39).

ნაწილობრივი დისტანციური ასიმილაცია (ს > შ):

გაშინჯეთ, თუ მოხარსული არის (ჯორჯაძე 1874: 137); გაშინჯეთ (79).

ხმოვანთა ასიმილაციის ნიმუშები ბარბარესთან იშვიათია: რეებს როტავს მეთქი? (ჯორჯაძე 1986: 84); ზროწოული (ჯორჯაძე 1874: 5).

ბ. ჯორჯაძის მოთხრობებში შეგვხვდა ბოვშ(ვ)ი ფორმა: ჩვილ ბოვშებს უჟღეტდნენ (ჯორჯაძე 1986: 77); ახლა პატარა ბოვშივით ჩემი ტყლაშა-ტყლუში მოგინდა (96); როგორც ბოვში, სულ ისე იღრიალა (102).

დისიმილაცია ხშირი არ არის, განსაკუთრებით ხმოვანთა დისიმილაციის ნიმუშები. მაგ.:

ეხლანდელმა გოგუებმა ენა ამოიდგით (ჯორჯაძე 1986: 60); გოგუებს მძინარე იქ რა დავიწყებიათ!.. (66); იქ კი ვერ დავაფუთუებდი? (133).

დისტანციური დისიმილაციის ნიმუშები: ჩემ შვილებს დედის მაგივრად შენა ჰყევხარ (ჯორჯაძე 1986: 88); შენ მიდგეხარ თვალიწინ (104).

დასტურდება თანხმოვანთა დისიმილაციის ფაქტები.

რ-რ > რ-ლ: აადუღეთ ორჯელ (ჯორჯაძე 1874: 161); დღეს ლევან ორჯელ მოვიდათქო (ჯორჯაძე 1986: 125); ზევრჯელ გავა სამი დღე (124).

მზ > მზ: დაასხით ლანზაქზედ (ჯორჯაძე 1874: 117, 118, 120); ხელს ვეანბორე (ჯორჯაძე 1986: 24); ეს ანზავი აცნობეს (116); დაღონებით ანზობს (123).

ნ-ნ > ვ-ნ: საწერკალამი გამოურბევინა (ჯორჯაძე 1986: 103).

მეტათეზისი. კახურში გავრცელებულია ძლიერ სიტყვის ცვლილება მეტათეზისის საფუძველზე: ძლიერ > ძრიელ. პირველად დასტურდება X საუკუნის ძეგლში, გვხვდება სხვა ხელნაწერებშიც (მარტიროსოვი... 1956: 41).

ძრიელ მსუქანი (ჯორჯაძე 1874: 18); იყო ძრიელი ომი (ჯორჯაძე 1986: 117).

დისტანციური მეტათეზისის ნიმუში: უნდა ის ხე დახეჩოთ /<დაჩეხოთ/ (ჯორჯაძე 1874: 150).

შდრ. „აქ ხ-სა და ჩ-ს მეტათეზისთან არ უნდა გვექონდეს საქმე. იგი საერთო ძირს უნდა ავლენდეს ხლეჩა-სთან“ (მარტიროსოვი 1956: 43).

სუბსტიტუცია კახურში ფართოდაა გავრცელებული, განსაკუთრებით ხშირია ვ/მ და ვ/ზ თანხმოვანთა შენაცვლების შემთხვევები, რასაც ბარბარეს ნაწერებიც ადასტურებს. მაგ.:

ქილა ცივის წყლით ააძსეთ (ჯორჯაძე 1874: 102); სულ ასე გააძსებდეთ ქილასა (103, 105); სტეფანეს მითომ არ გაუგონია (ჯორჯაძე 1986: 141).

-ავ თემის ნიშანი ხშირად -ამ სახით იხმარება:

შეიძლება არც კი გნებამდეთ (ჯორჯაძე 1874: 135); შემდეგ გასწურამთ (59); ქადას გასტეხამთ (64); ყურძენს უნდა სწურამდნენ (114); ერთხელ რომ ტუტასა ჰკრამთ და წარეცხამთ (141); როცა ცეკვამდა და დაფრინამდა (ჯორჯაძე 1986: 25); ნახამ ცვლილებას (34).

-ავ უცვლელი სახითაც გვაქვს: ნახავთ კიდეც (ჯორჯაძე 1874: 56), გასწურავთ (87).

დასტურდება პირუკუ შემთხვევებიც: -ამ სუფიქს ენაცვლება -ავ:

აქ მოასხავდნენ ტყვედ ქართველთ (ჯორჯაძე 1986: 15); მაშინ მოგიცვავს შენ ღრმა ფიქრები (35); რაც ტყვეები წაუსხავს (69); ერთ კაცსა ურემზედ დედაკაცები დაუსხავს (73).

ვ თანხმონის ნაცვლად წარმოდგენილია უ ხმოვანი:

გიყუარდეს შვილო შენი მამული (ჯორჯაძე 1986: 21); წყალიც უხუათა გვაქუს (117); გამოცურა მტკუარში (123).

დ > თ (მონაცვლეობა):

რამთენიც გინდათ (ჯორჯაძე 1874: 87); ტუტა იმთენი უნდა აიღოთ (133); იმთენი წყალი დაასხით (153); იმთენი ადულეთ (175); იმთენი უნდა დაიზილოს (158).

კახურში დ-ს ხშირად ენაცვლება თ ან ტ: ამთენი, რამთენი, ამტენი, რამტენი... (მარტიროსოვი... 1956: 45).

ს > ც (აფრიკატიზაცია): მე პენციისთვის გავგზავნე მოსატანათ (ჯორჯაძე 1986: 138); გალავანში პენციონის სახლები დავაცვლევი (82).

შდრ. გურ. პენცია, იმერ.-გურ. პარცავს, ფშ. არცათ/არცა... (ჯორჯაძე 1998: 480).

ხმოვანთა სუბსტიტუცია: ინდოური, გინა ქათამი ხარშოთ (ჯორჯაძე 1874: 17); ინდოური (18, 19, 20). შდრ. ინდაური ხახვ-წყალით (27).

ვა/ვე ბგერათკომპლექსთა ცვლილებები

ბარბარეს ნაწერებში საკმაოდ ხშირად გვხვდება ვა > ო პროცესი: რათ ჩადექ ჩემ ცოდოში (ჯორჯაძე 1986: 55); ჩემი ცოდო უნდა ვალიარო (110).

ვა > ო თვალში საცემია ზმნურ ფორმებში. მაგ.:

წყვეტილის მწკრივის ფორმებში: რო შეიწო (ჯორჯაძე 1874: 75).

მეორე კავშირებითის ფორმებში: ცეცხლმა ყაზანდები არ დასწოს (ჯორჯაძე 1874: 42); თუ ენა დაგწოთ (137); კვერცხი ცხელში არ ჩაუშოთ (16); ორთქლი გარეთ არ გამოუშოს (42); მცვრიანი უნდა მიაართოთ (34).

სხვა ფორმებთან (მყოფადი, თურმ.): ვისაცა სურს, წაისომს (ჯორჯაძე 1874: 132); მაგრა დაუცომთ (55); მოსწომთ ორსაცე გვერდზედ (33); თურთქელში შესწომთ (98).

ბოლო 2 მაგალითში თემის ნიშნისეული ვ > მ:

ვე > ო კახურშიც იშვიათია: უნდა ჩაასხათ სადღობელში (ჯორჯაძე 1874: 55).

თანხმოვანთა დაყრუება სიტყვის აბსოლუტურ ბოლოში. ქართულ ზეპირ მეტყველებასა და კილოებში სიტყვის ბოლოკიდურად მჟღერი თანხმოვანი, ჩვეულებრივ, ყრუვდება. განსაკუთრებით ხშირია ვითარებითი ბრუნვის ნიშნისეული დ-ს დაყრუების ფაქტები. მაგ.:

მასალათ მიეცით (ჯორჯაძე 1874: 7, 8, 9, 13); წვრილ-წვრილ ნაჭრათ დასჭერით (9); ყველა ერთათ საკმაოთ მოიხარშოს (17); წვნიანი ქათამი გურულათ (20); ერზოიანათ დაასხამთ ბლუდზედ (25); წყალშიაც გაკეთდება უერზოთ (50); მოხრაკავთ ერზოს მაგივრათ ზეთში (41); ისე მთლათ მიიტანეთ (18); მხოლოთ მაწონი (25); ამ რიგათ უნდა გააკეთოთ (39); თავათ გაუკეთებთ (100); იმჟამათ გქონდეთ (159).

დაყრუებულ თ-ს შესაძლოა მოსდევდეს ხმოვანი (მავრცობი):

როგორათაც სუჰსა (ჯორჯაძე 1874: 12); თუ საკმაოთა აქვს სიმჟავე (14); როგორათაც სახსნილოთ დავსწერე (88); შორიახლო დადგით თბილათა (5); მეორე დღეს იქნება მზათა (13).

შდრ.: დასტურდება საპირისპირო ფაქტებიც; სიტყვის ბოლოკიდურად ყრუ თანხმოვანი გამჟღერებულია. მაგ.:

ზემოდ ალაზანში ცხენით გასვლა ძნელი იყო (ჯორჯაძე 1986: 80); ალბად რომ ომის გამო ახლა მე ჩავარდი იმის დღეში (86); გარედ გასვლა დააპირა (89).

ბგერის დაკარგვა ხშირია კახურში. განსაკუთრებით მაშინ, როცა სიტყვაში რამდენიმე თანხმოვანია თავმოყრილი. იკარგება ხმოვანიც, თანხმოვანიც (ძირითადად სონორები) როგორც ძირში, ისე აფიქსებშიც. მაგ.:

თანხმოვანთა დაკარგვა. ვითარებითის -ად > -ა:

წყნარა ადულეთ (ჯორჯაძე 1874: 122); წყნარ-წყნარა ხარშეთ (120); გასწურეთ მაგრა (38).

შდრ.: სამი კვერცხი ცილიან-გულიან ცალკე გათქვიფეთ (ჯორჯაძე 1874: 164).

იკარგება რ, ნ სონორი თანხმოვნები:

დასჭერით სიგძესედ (ჯორჯაძე 1874: 32); შენ გასამჯელოს მე მოგცემ (ჯორჯაძე 1986: 142); ბატონიც იქ წაბძანდა (125); სოფიო ჩემი გაზდილია (125); მაშინვე ბოხჩები შეატაინეს (80); ფარეშმა ერთი ლულა ატლას-ბაფთი გამოარბეინა (86).

იკარგება სიტყვის ბოლოკიდური ს: თუ მდინარე წყალი ახლო გაქვთ (ჯორჯაძე 1874: 104); თითქო მოჰსთქუამს მთა და ბარი (ჯორჯაძე 1986: 33).

სხვა კილოების მსგავსად უჩინარდება ვ- პრეფიქსი უ-ს წინ:

ჩაჭნს მდგომარეობას რომ უყურებ (ჯორჯაძე 1874: VIII); სარგებლობას მოუტან (IX); მე უპასუხე (ჯორჯაძე 1986: 28); ჩუმათ უჭვრეტდი ომის სიცხარეს (30); რა მოუხერხოთ ამათაო (117).

ხმოვანთა დაკარგვა. იკარგება -ავ/-ამ თემისნიშნისეული ა ხმოვანი აწმყო-მყოფადის მრ. რიცხვის ფორმებში:

დოს ყველივრამდის შეინახვენ (ჯორჯაძე 1874: 56); ბატკანს რომ დაჰკვლენ (58); მაწონს ჩაასხმენ (55); თვითონ მოასხმენ (75); დაასხმენ ხოლმე (136).

გადა ზმნისწინისეული ა ხმოვანი უჩინარდება უ- (იშვიათად ვ-, გვ-) პრეფიქსთან შეხვედრისას:

ლექი გადუღვართ (ჯორჯაძე 1874: 5, 6, 10, 11); წვენი გადუღვართ (112); წყალი გადუწურეთ (26); ხელი მთლად გადუგრიხე (ჯორჯაძე 1986: 27); მუხლსა და კალთას ზედ გადუყარა (27); პირს გადვიხადა (28); მწარე კაეშნის ხმა ოხვრად გარდგვექცა (38).

შდრ.: ძმარი გადაუღვართ (ჯორჯაძე 1874: 165); გადაუღესეთ (108, 110); ქონიგ უნდა გადაურიოთ (133); გადაუჭირეთ (110).

ასევე, გაუჩინარებული ჩანს აი ხმოვანთკომპლექსისეული ი ხმოვანი: თუ საშუალობა არის ყურძენი გადირჩეს (ჯორჯაძე 1874: 128).

კუმშვის საინტერესო ნიმუშები:

ჩურჩხლათ თუ გენებებათ (ჯორჯაძე 1874: 114); ასტმით აფხიკეთ (60); ასტმით წმინდათ დაკეპეთ (85).

ზოგჯერ სახელი სახელობითი ბრუნვის ნიშნის გარეშე გვხვდება:

ერბო ნახევარ გირვანქა (ჯორჯაძე 1874: 16); ნახევარ სტაქანი ნიგვზის ზეთი (82).

მარცვლის დაკარგვა ბოლოკიდურად (უმთავრესად ზმნებში):

მოთმინება მომე (ჯორჯაძე 1986: 94); ეს წიგნი თაზოს მიე (101); შენ გაე პასუხი (76); გაიქე, ჯარს რად გვიგვიანებ (30); გეცოდინება, რა აზრითაც გამოვპყე ამათ (60); შენ ჩუმად ერთს ვაჭარს ვისმე გაპყე (80); ადე, შენი კვენესამე (108).

ბგერის ჩართვა. სიტყვაში ჩნდება სონორი ბგერები:

მუხუნდო ხელით დაჩურჩეთ (ჯორჯაძე 1874: 79, 83, 83). არ მეგულვეება (VIII); შვინდის შეჭამანდი (84); ჯოხზედ ასხმული მძებვები (52); მენდალიც გრძლათ ფულზედა ჰკიდა (ჯორჯაძე 1986: 128); ბევრ ფულეზსაც შენ იშოვნი (129); სახლები ექირავნა (72); სისხლი ნდიოდა (30); რას გეხვერწები (35); ვუიმე, შვილო (76).

არცთუ იშვიათად სიტყვებში ვე კომპლექსის წინ უ ხმოვანია ჩართული:

უჭირავთ მრავალნი ქუვეყნები (ჯორჯაძე 1986: 112); უპირუველეს გუართა შორის (113); პირუველათ გვარად დედარუკოვნი (113); წავალთ ჩუვენს ქვეყანაშია (117); თქუვენვე იტყოდეთ ანბავს ნამდვილსა (29); გიორგის მოართუვეს (116); ყოუველი მტრობა მოვჰსპოთ (117); ეგ ლეკის ჯარი დაითხოუვეთ (117); ეს უბედური შემთხუვეუა ესმა (118); საქართუველო შეერთებულიყო რუსეთს (119); ერმალოვი განაგებდა საქართუველოს (119).

ბარბარე ჯორჯაძის ნაწერებში მშობლიური კუთხის მეტყველების სპეციფიკა ყველა დონეზე იგრძნობა, განსაკუთრებით ფონეტიკის ნაწილში; უმთავრესად ის ფონეტიკური პროცესები იჩენს თავს, რომლებიც კახური მეტყველებისთვის არის ნიშანდობლივი. ამდენად, ბ. ჯორჯაძის ნაწერები მნიშვნელოვანია ქართულ ენაში ფონეტიკური ცვლილებების ზოგადი ტენდენციებისა თუ საკუთრივ კახური დიალექტის შესწავლის თვალსაზრისით.

ბარბარე ჯორჯაძე იმ პერიოდში მოღვაწეობდა, როცა სამოციანელები ილიას მეთაურობით აქტიურად იბრძოდნენ ქართული სალიტერატურო ენის გახალხურებისთვის, ცოცხალ მეტყველებასთან დაახლოებისთვის. სალიტერატურო ენის ერთიანი ნორმები არ არსებობდა, რაც ბარბარეს შემოქმედებაშიც ნათლად აისახა.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

მარტიროსოვი... 1956: მარტიროსოვი არ., იმნაიშვილი გრ., ქართული ენის კახური დიალექტი. გამოკვლევა და ტექსტები ლექსიკონითურთ. თბილისი, 1956.

ჯორბენაძე 1998: ჯორბენაძე ბ., ქართული დაილექტოლოგია, II. თბილისი, 1998.

ჯორჯაძე 1874: ქართული სამზარეულო და საოჯახო სამეურნეო ნაცადნი ცნობანი (დამატებით ზოგიერთთა რუსულთა საჭმელთა). შედგენილი კნ. ბარბარე ჯორჯაძისაგან. ტფილისი, ექვთიმე სულაძის სტამბა, 1874.

ჯორჯაძე 1986: ჯორჯაძე ბ., ლექსები, პიესები, მოთხრობები, წერილები. გამოსაცემად მოამზადა მ. მაღალაშვილმა. თბილისი, 1986.